

УДК 378.016:[373.3/.5.016:78]

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/30.212582>

Ірина СІДОРОВА,

orcid.org/0000-0002-9212-1701

кандидат педагогічних наук,

*старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) sidorovairuna1978@gmail.com*

Костянтин ДАБІЖА,

orcid.org/0000-0003-3025-1209

заслужений артист України,

*доцент кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) dabizhak@gmail.com*

Лідія ОСТАПЧУК,

orcid.org/0000-0003-1538-4919

заслужена артистка України,

*старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) ostapchuklida@gmail.com*

Ольга ПЛАКИДЮК,

orcid.org/0000-0003-3134-4300

*викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) olgaou1375@gmail.com*

Діана СТРЕБКОВА,

orcid.org/0000-0003-0817-0736

*концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) ilonarimar2017@gmail.com*

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ОСНОВНИХ ЕТАПІВ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

У статті розглянуто основні принципи професійної підготовки студентів музичних факультетів педагогічних закладів освіти до вокально-хорової роботи в школі з категоріями різних вікових груп та різних форм виконання. Зазначено, що ці принципи формуються в процесі опанування циклу вокально-хорових дисциплін, що забезпечують якість професійної підготовленості майбутнього вчителя музичного мистецтва і є важливою передумовою його професійної майстерності.

Особливе місце серед дисциплін вокально-хорового напрямку займає курс «Хорознавство» як навчальний предмет, що вивчає історичні аспекти розвитку вітчизняного та зарубіжного хорового мистецтва, питання теорії і практики роботи з хором, елементи хорової звучності, засоби художньої виразності, типи та види хорів тощо.

Серед основних педагогічних принципів виокремлено: орієнтування на рівень музичної підготовки студентів, їхні вокальні можливості; поступовість в ознайомленні з властивостями елементів хорової техніки; послідовність у засвоєнні комплексу знань та умінь, що є основою для диригентсько-хормейстерської практики; поєднання формування аналітичних та інтерпретаторських умінь у роботі з хоровими творами; поєднання емоційно-інтуїтивної і раціонально-аналітичної роботи у навчальній та професійній діяльності.

До основних етапів вокально-хорової роботи в загальноосвітніх закладах відносимо розспівування і роботу над шкільною піснею. Вправи для розспівування потрібно підбирати та упорядковувати таким чином, щоб одночасно вирішувати декілька завдань: розігріти голосовий апарат, налаштувати слух співаків на виконання творів, спрямувати роботу на виховання вокально-хорових навичок. Робота над репертуаром передбачає кілька

етапів роботи: підбір твору, самостійне ознайомлення і вивчення репертуару, підготовка презентації пісні, вибір методів роботи над основними елементами вокально-хорової техніки, розучування твору, концертне виконання. У процесі вокально-хорової роботи необхідно враховувати програмні вимоги, музичний та загальний розвиток вікової групи школярів, їхні вокальні можливості.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі музичного мистецтва, принципи підготовки студентів до вокально-хорової роботи в школі.

Iryna SIDOROVA,

orcid.org/0000-0002-9212-1701

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Teacher at the Department of Vocal and Choral Training,

Theory and Methodology of Music Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

(Vinnitsia, Ukraine) sidorovairuna1978@gmail.com

Kostiantyn DABIZHA,

orcid.org/0000-0003-3025-1209

Honoured Artist of Ukraine,

Associate Professor at the Department of Vocal and Choral Training,

Theory and Methodology of Music Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

(Vinnitsia, Ukraine) dabizhak@gmail.com

Lidiya OSTAPCHUK,

orcid.org/0000-0003-1538-4919

Honoured Artist of Ukraine,

Senior Teacher at the Department of Vocal And Choral Training,

Theory and Methodology of Music Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

(Vinnitsia, Ukraine) ostapchuklida@gmail.com

Olha PLAKYDIUK,

orcid.org/0000-0003-3134-4300

Lecturer at the Department of Vocal and Choral Training,

Theory and Methodology of Music Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

(Vinnitsia, Ukraine) olgaoyu1375@gmail.com

Diana STREBKOVA,

orcid.org/0000-0003-0817-0736

Concertmaster at the Department of Vocal and Choral Training,

Theory and Methodology of Music Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

(Vinnitsia, Ukraine) ilonarimar2017@gmail.com

PRINCIPLES OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART FOR THE MAIN STAGES OF VOCAL AND CHORAL WORK IN SCHOOL

The article considers the basic principles of professional training of students of music faculties of pedagogical educational institutions for vocal and choral work at school with categories of different age groups and different forms of performance. It is noted that these principles are formed in the process of mastering the cycle of vocal and choral disciplines that ensure the quality of professional training of future music teachers and are an important prerequisite for his professional skills.

A special place among the disciplines of vocal and choral direction is the course "Chorography" as a subject that studies the historical aspects of domestic and foreign choral art, the theory and practice of working with the choir; elements of choral sonority, means of artistic expression, types and types of choirs

Among the main pedagogical principles are: focusing on the level of musical training of students, their vocal abilities; post-story in acquaintance with the properties of the elements of choral technique; after-duty in mastering a set of knowledge and skills, which is the basis for conducting and choir practice; combination of formation of analytical

and interpretive skills in work with choral works; combination of emotional-intuitive and rational-analytical-analytical Her work in educational and professional activities.

The main stages of vocal and choral work in secondary schools include singing and work on school songs. Exercises for singing should be selected and arranged in such a way to simultaneously solve several tasks: to warm up the vocal apparatus, to adjust the hearing of singing the perform works, to direct the work on the education of vocal and choral skills. Work on the repertoire involves several stages of work: selection of the work, self-acquaintance and study of the repertoire, preparation of the presentation of the song, the choice of methods of work on the basic elements of the vocal-choral technique, study of the work, concert performance. In the process of vocal and choral work it is necessary to take into account the program requirements, musical and general development of the age group of students, vocal abilities.

Key words: professional training, future teachers of music art, principles of preparation of students for vocal and choral work at school.

Постановка проблеми. Система вітчизняної професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів потребує спрямування на модернізацію певних освітніх процесів й орієнтації на світові стандарти, щоб потрапити у відкрите соціокультурне суспільство. Це передбачає поглиблення вивчення не лише теоретичних аспектів мистецької освіти, а й практичного освоєння змісту професійної підготовки вчителя музичного мистецтва. Визначальним у цьому процесі є викладання вокально-хорових дисциплін для студентів музично-педагогічних факультетів вищої школи. Дисципліни цього циклу мають на меті розвиток у майбутнього фахівця необхідних базових умінь і навичок теоретичної та практичної роботи у подальшій професійній діяльності.

Не стоїть осторонь у системі вокально-хорової підготовки студентів музично-педагогічних факультетів викладання курсу «Хорознавство». Актуальність вивчення цієї дисципліни зумовлена професійним спрямуванням, а саме, розучування творів шкільного репертуару, вокальна робота з дитячим хором, хоровим ансамблем, малими вокальними формами, що розкриває специфіку хормейстерської діяльності вчителя музичного мистецтва у загальноосвітній школі та позашкільних музичних закладах освіти. Адже учителю важливо володіти широким обсягом знань, теоретичними основами музично-педагогічної освіти, основами практичної роботи з шкільним хоровим колективом, виконавською культурою, гнучкістю у вирішенні вокально-хорових завдань, диригентською технікою та педагогічною майстерністю у роботі з дитячим хором. Такі складники є компетентнісним показником педагога-хормейстера та основною передумовою успішної професійної діяльності майбутнього учителя музичного мистецтва.

Аналіз досліджень. Проблеми і перспективи сучасної музично-педагогічної освіти в Україні знайшли своє відображення в дослідженнях Е. Заруби, М. Корсавина, Г. Падалки, А. Растригіної, О. Ростовського, С. Світайло, Т. Смірної та інших. Дослідженню диригентсько-хорової

освіти в розвитку європейської та національної музичної культури присвячені наукові доробки А. Лащенка, А. Мартинюка, А. Мархлевського, Л. Падалко, Л. Пархоменка, Б. Рачиної, В. Рожка, О. Рудницької, Л. Шаминої, О. Щолокової, Л. Ятло та інших.

У наукових працях таких видатних педагогів, диригентів і композиторів, як П. Чеснаков, К. Пігров, В. Живов, К. Виноградов, А. Болгарський, Б. Асаф'єв, В. Краснощоків, Г. Сагайдак, Г. Струве висвітлюються фундаментальні основи курсу «Хорознавство». Розгляд історичного аспекту у хорознавстві та естетичні й технологічні засади хорового виконавства знайшли своє відображення в дослідженнях О. Анісімова, В. Беляєва, Д. Локшна, П. Левандо, О. Преображенського, С. Смоленського та інших.

Принципам викладання курсу «Хорознавства» як науково-теоретичної дисципліни для підготовки майбутніх педагогів-музикантів присвячені праці низки науковців (Л. Байда, Л. Бартенева, Т. Богданова, К. Дабіжа, О. Коломієць, Л. Костенко, Ю. Кузнецов, Т. Лозінська, В. Михайлець, О. Обревко, Л. Уколова, Ю. Юцевич, Л. Шумська та інших). Особливості вокально-хорової підготовки студентів мистецьких факультетів вищих навчальних закладів висвітлюються у науково-методичних роботах В. Газінського, Н. Згурської, Н. Кравцової, В. Крицького, К. Кушнір, І. Мостової, М. Назаренко, О. Олексюк, А. Растригіної, Я. Сверлюка, Н. Сізової, Т. Стратана та інших.

Основні аспекти виконавської культури у вокально-хоровій роботі педагога-хормейстера знайшли наукове обґрунтування у працях Т. Белінської, А. Білозерської, Є. Куришева, Г. Ніколаї, Л. Онофрійчук, В. Орлова, І. Пацкань, Н. Прушковської, Н. Шевченко, Н. Шкільнюк та інших. Результати досліджень М. Жинкіна, В. Морозова, Л. Дмитрієва, А. Кіселева, І. Левідова та інших вказують на важливість у хоровому звучанні музичної акустики і вивчення таких питань, як ансамбль і вокально-хорові засоби під час роботи з хоровим колективом.

Мета статті – визначити основні принципи професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи в школі на матеріалі вивчення курсу «Хорознавство».

Виклад основного матеріалу. Вокально-хоровий діяльності вчителя музичного мистецтва в умовах навчально-виховного процесу загальноосвітніх закладів належить особливе місце. «Адже відомо, що в сучасній школі найбільш розповсюдженим, доступним та улюбленим видом виконавської діяльності дітей є хоровий та ансамблевий спів. Могутній виховний потенціал хорового мистецтва завжди брався до уваги видатними діячами хорової культури» (Василевська-Скупа, 2014: 42).

Вирішення завдань підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи з учнями різного шкільного віку передбачає й такий важливий етап навчально-виховного процесу, як визначення принципів навчання студентів. «Сучасна система педагогічних принципів є результатом синтезу наукових досліджень та багатого досвіду практичної педагогіки <...> принципи навчання і виховання виступають основним орієнтиром викладацької діяльності, мостом, що поєднує теоретичні уявлення з педагогічною практикою, науковою основою для вироблення технології практичної діяльності» (Остапчук, 2018: 158).

У теоретичній і практичній підготовці до роботи з шкільним хоровим колективом основні навчальні принципи мають бути зорієнтовані на взаємодію навчальних, виховних та розвиваючих функцій. Зокрема, навчальна функція: поєднує вивчення теоретичних та практичних основ вокально-хорового виконання; сприяє розвитку вокально-хорових, диригентських та художньо-виконавських навичок; забезпечує засвоєння методичних прийомів практичної роботи з хором. Для функціонування цих завдань викладацький склад повинен спланувати навчально-методичну та організаційну роботу, враховуючи навчальні плани профільюючих дисциплін, кількість годин, види занять, а також можливості студентської аудиторії та індивідуальні завдання для самостійної роботи і опрацювання навчального матеріалу.

Щодо виховної функції, то вона тісно взаємодіє із навчальною і спрямована на створення певних умов для організації самостійної підготовки майбутніх учителів та формування у них педагогічної культури, почуття впевненості, цілеспрямованості й відповідальності, навичок спілкування та взаємодії зі своїми учнями. Важливо, щоб студенти під час занять вокально-хорового циклу

ознайолювалися і працювали зі зразками високохудожнього репертуару, взаємодіяли з різножанровими творами мистецтва, що якісно впливатиме на розвиток естетичного смаку, високих моральних почуттів, орієнтації на духовні цінності тощо. У цьому напрямку викладачам потрібно підбирати високоякісні вокальні й хорові твори, неодноразово наголошувати на поетичності художнього змісту, виразності музичної мови, різнохарактерності музики і особливо сприяти глибокому їх осмисленню. Доцільним є використання не лише класичних творів вітчизняних, зарубіжних композиторів та обробок народних пісень, а й зразків сучасної хорової музики.

Розвиваюча функція має на меті ознайомлення, розуміння та систематичне сприймання музичних творів через емоційно-пізнавальну діяльність студентів. Необхідним завданням підготовки у цьому напрямку є розвиток навичок аналізу вокально-хорових творів, визначення їхнього ідейно-художнього змісту, засвоєння ефективних методичних прийомів чистого інтонування, ансамблю, мелодичного та гармонічного строю, чіткої дикції, емоційності виконання тощо.

Реалізації поставлених завдань, які спрямовані на взаємодію зазначених вище функцій, сприятиме визначення відповідних принципів підготовки студентів до майбутньої роботи з шкільним хором. До головних педагогічних принципів відносимо: орієнтування на рівень музичної підготовки студентів та їхні вокальні можливості; поступовість в ознайомленні з властивостями хорової органіки, елементами хорової звучності; послідовність у засвоєнні комплексу знань та умінь, що є основою для диригентсько-хормейстерської практики; поєднання формування аналітичних та інтерпретаторських умінь у роботі з піснями шкільного репертуару та хоровими творами; поєднання емоційно-інтуїтивної і раціонально-аналітичної роботи у навчальній та професійній діяльності.

Варто зазначити, що хоровий спів визначається у навчально-методичній літературі як колективне виконання вокальної музики. Хоровий колектив повинен володіти елементами хорової звучності, цим самим його виконання відрізняється від масового співу. Сутнісна характеристика хорового співу полягає у колективній основі, що створює ускладнення для вирішення питань, які стосуються передусім техніки виконання. Через такі ознаки якісний результат виконання залежить від кожного співака окремо та від колективу загалом. Взаємовідношення співака з колективом – це поєднання елемента і цілого, що вказує

на особливу рису хорового виконання. З огляду на це варто наголосити на двоєдиному завданні вокально-хорового навчання, а саме навчити співати кожного і сформувати навички співати хором, в ансамблі. А для досягнення співу в ансамблі необхідні спеціальні знання і вміння, передусім з техніки хорового виконавства, специфічних художніх засобів виразності, пов'язаних з своєрідністю і можливостями інструменту виконання, у цьому разі – голосу. Тому майбутнім вчителям музичного мистецтва важливо отримати необхідну підготовку у цьому виді діяльності.

Водночас поряд з вокальним вихованням відбувається формування моральних цінностей, почуття колективізму, що якісно впливає на розвиток духовної сфери сучасного молодого покоління. «Хоровий спів передбачає колективну музичну діяльність в усіх притаманних їй виявах. Це процес розбору і засвоєння музичного тексту, що відбуваються на заняттях, і також – форма виступу. Колективна форма як жодна інша виховує творчу дисципліну і самодисципліну, розвиває увагу до музичного твору та уважність до партнерів, а отже, певною мірою сприяє моральному становленню особистості. Колективність музичування дозволяє залучити до нього одночасно велику кількість співаків, і є сильним емоційним чинником виховання для спільного переживання музики» (Сідорова, 2017: 73).

Серед базових дисциплін вокально-хорової підготовки студентів мистецьких дисциплін можна виокремити курс «Хорознавство». Окрім детального ознайомлення студентів з виникненням та розвитком хорового мистецтва нашої країни та зарубіжжя, вивчення жанрів хорового виконавства, елементів вокально-хорової техніки, засобів музичної виразності в хоровому виконанні, дидактичними принципами і знаннями психофізіологічного процесу, що проходить в організмі людини під час співу, вони набувають досвіду роботи з хоровим колективом. На практичних заняттях студенти ознайомлюються з формами вокально-хорової роботи з шкільним хором, зокрема з основними принципами розспівування, з особливостями роботи над хоровим твором, його вивченням та розучуванням з хористами.

Найпершим етапом вокальної роботи в школі є хорові розспівування. При цьому важливо оперуватися деякими завданнями розспівувань, а саме роботою над співацьким диханням, над атакою звуку, видами звуковедення, вирівнюванням голосних, формуванням «високої позиції» звучання і так далі. Також у процесі роботи потрібно навчитися прослідковувати зв'язок кон-

кретних завдань із загальною метою вокально-хорової роботи – виробленням в учасників хору виразного й осмисленого звучання. Під час підготовки до завдань вокально-хорового навчання майбутнім вчителям варто засвоїти методи і принципи роботи з шкільним хором.

На кожному занятті чи уроці музичного мистецтва в школі повинно проводитися розспівування, яке сприяє розвитку вокально-хорових навичок хористів та допомагає вокально-слуховому налаштуванню на спів. Існують основні принципи підбору вправ для хору. Перший принцип – від простого до складного, другий – принцип контрасту. Для гарного розвитку вокальних навичок, відчуття ансамблю, гармонії, розвитку внутрішнього слуху, опанування складних фрагментів хорових творів використовувати вокальні вправи потрібно систематично. Якщо правильно підійти до цього етапу роботи з хором – це, свого роду, корисна і необхідна школа для співаків-хористів. У шкільній практиці для розспівування підбирається музичний матеріал, який не має образного змісту (гами, фрагменти звукоряду, тризвуки тощо), а також поспівки або прості невеликі фрази з пісень шкільного репертуару.

Серед форм і методів розспівування хору варто виокремити такі: розспівки окремо по голосам, усього хору; розспівки із закритим ротом, на зручні голосні, склади, короткі слова; розспівки мелодичні (унісон) і гармонічні (одночасно всіх голосів); розспівки для різних ділянок діапазону і регістрів; розспівки з різними штрихами; розспівки для розвитку технічної рухливості голосів; використання інструментального супроводу під час розспівування; використання окремих фрагментів з хорових творів.

До основних форм вокально-хорової роботи варто віднести розучування пісень шкільного репертуару. У цій роботі важливо діяти поетапно: вибрати твір, ознайомитися з ним і вивчити, бажано на пам'ять, підготувати презентацію до пісні, підібрати методи роботи над основними елементами вокально-хорової техніки, розучити твір, підготувати співаків до концертного виконання. Під час підбору творів повинні враховуватися програмні вимоги, музичний та загальний розвиток різних вікових груп школярів, їхні вокальні можливості тощо. На заняттях з хорознавства студенти знайомляться з видами і жанрами хорової творчості для дітей. Бажано у репертуарі використовувати різноманітні, різножанрові твори: дитячі пісні, хорові мініатюри, народні пісні, хори в дитячих операх, кантати для дитячого хору.

Особливо важливим є знання про організацію дитячих хорових колективів і дитячих вокальних ансамблів відповідно до вікових особливостей: молодший хор – діти III, IV, іноді V класів, середній хор – діти V, VI, іноді VII класів, старший (юнацький) хор – учні VIII-XI класів. У вокально-хоровій роботі необхідно знати загальний і робочий діапазони кожного з хорів і діапазони голосів, вокально-хорові можливості кожного хорового колективу, темброве забарвлення хору й окремих партій, кількісний склад дитячих хорів, найменшу і найбільшу кількість учасників дитячого хорового колективу.

Під час підготовки до вивчення твору необхідно зробити невеличкий аналіз пісні, визначити вокально-хорові складності, підібрати вправи, які можна використати перед розучуванням цього твору, підготувати бесіду або презентацію до пісні. Презентація може вмещувати інформацію про авторів твору, його зміст, загадки, приказки, казки, запитання, тобто те, що може позитивно сприяти першому знайомству з героями, образами, характером пісні, щоб краще налаштуватися учням на сприйняття твору.

Під час розучування пісні потрібно слідкувати за правильною співацькою установкою (положення корпусу, голови, рук, ніг), співацьким диханням (контролювати, щоб не піднімалися плечі), округленням рота, звукоутворенням, чіткою дикцією, мімікою співаків. Твір повинен вчитися легко, без особливої напруги, приносити почуття радості. Якщо виникають питання з техніки виконання, необхідно одразу зупинитися, пояснити чому, показати кілька раз на власному прикладі потрібний елемент, використовуючи доцільні методичні прийоми. Поки співаки не досягнуть необхідного результату, далі співати не варто. Але якщо виникає критична ситуація, потрібно переключити їхню увагу на щось інше, а потім повернутися до цього місця знову. Завжди потрібно налаштовувати вихованців на концертне виконання твору, щоб стимулювати їх до вивчення, активізувати увагу під час розучування.

Варто зазначити, що крім роботи над технікою вокально-хорового виконання, значна увага у підготовці майбутніх фахівців музичного мистецтва приділяється емоційності втілення художнього образу музичного твору. «Під час роботи з хором на керівника покладається обов'язок виховання культури виконання творів через емоційний відгук, схвилюваність, естетичні враження. Через співпереживання спільних емоцій розвиваються творче мислення та естетичні почуття однодумців, відбувається збагачення духовного світу учас-

ників всього колективу. Керівник хору повинен намагатися, щоб виконавці з великим натхненням передавали багатий світ думок, почуттів, що так майстерно хотів донести слухачам композитор музичною мовою» (Сідорова, 2017: 73).

На практичних заняттях, які присвячені самостійній підготовці над розучуванням хорового твору з різними віковими групами учнів, необхідно підібрати такі педагогічні прийоми, за допомогою яких співакам буде краще розуміти і сприймати емоційність художнього змісту твору, що якісно впливатиме на вокально-технічну сторону виконання. «Окремі штрихи, потрібні барви звучання хору або окремих партій слід шукати, ставлячи перед хористами певні творчі завдання. Наприклад, диригенту треба добитися від них напруженого звучання на rrr. Цей нюанс під час співу виконується хором, але без відповідного характеру. Ось тут хормейстер і повинен поставити перед колективом певні образні завдання: співайте дуже тихо, але відчуття повинні бути такими, як під час співу на форте, співайте з ненавистю, зі злістю, але дуже тихо, протестуючи внутрішньо або навпаки замріяно, радісно, тріумфуючи ...» (Дабіжа, Прушковська, 2014: 257).

Важливо, щоб під час навчання студенти мистецьких факультетів мали комплексну підготовку до майбутньої професійної діяльності: отримали теоретичні основи музично-педагогічної освіти, ознайомилися з історичними аспектами музичного мистецтва, засвоїли профільючі дисципліни, озброїлися знаннями методологічної бази, мали високий рівень практичної підготовки до роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Висновки. Таким чином, у підготовці студентів музичних факультетів педагогічних університетів до майбутньої професійної діяльності визначну роль відіграють дисципліни вокально-хорового циклу. Навчально-виховний процес навчальних закладів такого рівня має будуватися з урахуванням виховання фахівців з високим потенціалом, що готові реалізовувати свій досвід у всіх видах музично-педагогічної діяльності, зокрема у вокально-хоровій роботі в школі. На основі аналізу навчально-методичної літератури, вивчення практичного досвіду навчання студентів виявлено низку вищевикладених педагогічних принципів, що якісно впливатимуть на стан підготовленості до успішної професійної діяльності майбутнього педагога-музиканта.

Відчутною у цьому контексті є необхідність опанування курсу «Хорознавство», у процесі вивчення якого активно формуються необхідні фахові знання, уміння й навички майбутнього

учителя-музиканта. Одночасно на практичних заняттях цієї дисципліни вирішуються важливі завдання професійної підготовки студентів, серед яких: ознайомлення студентів із системою вокально-хорового навчання; ознайомлення студентів з кращими зразками хорової творчості вітчизняних та зарубіжних хорових колективів;

виховання у студентів любові до пісенно-хорового мистецтва як одного з найважливіших елементів музичної культури; поступове оволодіння елементами основних прийомів і методів практичної роботи з хоровим колективом; вироблення у студентів професійних навичок роботи над самостійним вивченням і розучуванням хорового твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василевська-Скупа Л. П. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва : монографія. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. 208 с.
2. Дабіжа К. Л., Прушковська Н. Н. Способи збагачення творчої діяльності студентів у контексті підготовки музиканта-педагога. *Наукові записки. Серія: педагогіка і психологія*. Вінниця, 2014. № 42. С. 256–259.
3. Остапчук Л. О. Основні засади розвитку та збереження співацького голосу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. Випуск 53 / Редкол. : В. І. Шахова (голова) та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 157–162.*
4. Сідорова І. С. Формування духовності студентів музично-педагогічних факультетів засобами хорового мистецтва. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсонський державний університет. Вип. LXXV. Т. 2. 2017. С. 70–75.

REFERENCES

1. Vasylevs'ka-Skupa L. P. Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Formation of communicative competence of future teachers of music art]: monohrafiya. Vinnytsya : TOV firma "Planer", 2014. 208 p. [in Ukrainian].
2. Dabizha K. L., Prushkovs'ka N. N. Sposoby zbahachennya tvorchoyi diyal'nosti studentiv u konteksti pidhotovky muzykanta-pedahoha [Ways to enrich the creative activity of students in the context of training a musician-teacher]. *Naukovi zapysky. Seriya: pedahohika i psykholohiya*. Vinnytsya, 2014, № 42. Pp. 256–259. [in Ukrainian].
3. Ostapchuk L. O. Osnovopolozhni zasady rozvytku ta zberezhennya spivats'koho holosu [Basic principles of development and preservation of the singing voice]. *Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho. Seriya: Pedahohika i psykholohiya : Zb. Nauk. Prats' . Vypusk 53 / Redkol. : V. I. Shakhova (holova) ta in. Vinnytsya: TOV "Nilan-LTD", 2018. Pp. 157–162. [in Ukrainian].*
4. Sidorova I. S. Formuvannya dukhovnosti studentiv muzychno-pedahohichnykh fakul'tetiv zasobamy khorovoho mystetstva [Formation of spirituality of students of music and pedagogical faculties by means of choral art]. *Zbirnyk naukovykh prats' "Pedahohichni nauky"*. Khersons'kyu derzhavnyy universytet. Vyp. LXXV. T. 2. 2017. Pp. 70–75. [in Ukrainian].